

УДК 351.76:352.07

DOI: 10.31673/2786-7412.2025.024971

Володимир КОЗАКОВ

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ
ORCID ID: 0000-0003-1330-5244
e-mail: v.kozakov@ukr.net

Volodymyr KOZAKOV

Doctor of Science in Public Administration, Professor,
Professor of the Department of Public Administration and Administration
State University of Information and Communication Technologies, Kyiv
ORCID ID: 0000-0003-1330-5244
e-mail: v.kozakov@ukr.net

Дмитро ДЕМЧЕНКО

кандидат наук з державного управління, науковий співробітник
Інституту держави і права ім. В.М. Корецького, м. Київ
ORCID ID: 0009-0007-0411-8750
e-mail: v.kozakov@ukr.net

Dmytro DEMCHENKO

candidate of sciences in public administration, research associate
Institute of State and Law named after V.M. Koretsky, Kyiv
ORCID ID: 0009-0007-0411-8750
e-mail: v.kozakov@ukr.net

**СУЧАСНА ДЕРЖАВА:
СИЛЬНА ДЕРЖАВА ЧИ ДЕРЖАВА-КОРПОРАЦІЯ**

**MODERN STATE:
STRONG STATE OR CORPORATION STATE**

Анотація. Стаття присвячена виявленню ключових тенденцій у розвитку сучасної держави, її основних характеристик та тенденцій подальшого розвитку.

Визначено, що сучасні геополітичні світові тенденції з необхідністю приводять для необхідності створення «сильної держави», адже тільки сильна держава здатна ефективно вирішувати проблеми сучасного життя. Тільки сильна держава може протистояти розмиванню національно державної ідентичності, яка пов'язана з сучасними процесами глобалізації. Основними рисами такої держави має стати: результативність економічних перетворень; ефективне адміністрування зі зведенням до мінімуму бюрократизму, контролювання корупції та хабарництва; підтримання високого рівня прозорості і відповідальності урядових установ; легітимність та стійкість держави тощо.

В той же час, визначено, що сьогодні держава з важкістю зберігає свою національну ідентичність, адже транснаціональні корпорації руйнують сформовану державну систему; посилюється різка мобільність населення, посилюються соціально-економічні протиріччя регіонів тощо.

Уявлення про те, що в світі, що глобалізується, існує вільна конкуренція, що стимулює інновації, яка знижує ціни і приносить користь споживачеві, – це не більше ніж ілюзія. Насправді продукти харчування, ліки, інформація – все те, що використовується кожною людиною щодня, контролюється кількома інвестиційними фірмами.

Проаналізовано зміст концепції «капіталізм зацікавлених сторін», яка полягає в тому, що якщо корпорації більше не думатимуть виключно про досягнення прибутку, буквально за будь-яку ціну, то уявлення про них у суспільній свідомості зміниться – корпорації постануть як джерело добра, справедливості та компетенції, на відміну від уряду, який не дбає про населення і постійно заводить ситуацію в кризу.

У статті аналізується діяльність BigTech – найбільших технологічних компаній, які створюють власні екосистеми: Amazon, Microsoft, Google, Alibaba, Meta (Facebook) та ін., величезний ресурс, яких виражений у грошах та талантах.

Ключові слова: сильна держава, держава – корпорація, концепція «капіталізм зацікавлених сторін», національна ідентичність, «інфляція влади».

Abstract. The article is devoted to identifying key trends in the development of the modern state, its main characteristics and trends of further development.

It is determined that modern geopolitical world trends necessarily lead to the need to create a «strong state», because only a strong state is able to effectively solve the problems of modern life. Only a strong state can resist the erosion of national-state identity, which is associated with modern processes of globalization. The main features of such a state should be: the effectiveness of economic transformations; effective administration with a minimum of bureaucracy, control of corruption and bribery; maintaining a high level of transparency and accountability of government institutions; legitimacy and stability of the state, etc.

At the same time, it has been determined that today the state has difficulty preserving its national identity, as transnational corporations are destroying the established state system; the sharp mobility of the population is increasing, socio-economic contradictions between regions are intensifying, etc.

The idea that in a globalizing world, there is free competition that stimulates innovation, reduces prices and benefits the consumer is nothing more than an illusion. In fact, food, medicine, information - everything that is used by every person every day is controlled by a few investment firms.

The content of the concept of «stakeholder capitalism» is analyzed, which is that if corporations no longer think exclusively about achieving profit, literally at any cost, then the perception of them in the public consciousness will change – corporations appear as a source of goodness, justice and competence, in contrast to the government, which does not care about the population and constantly leads the situation into crisis.

The article analyzes the activities of BigTech - the largest technology companies that create their own ecosystems: Amazon, Microsoft, Google, Alibaba, Meta (Facebook), etc., a huge resource that is expressed in money and talents.

Key words: strong state, state-corporation, concept of «stakeholder capitalism», national identity, «power inflation»

Постановка проблеми. Ще з кінця 90-років ХХ ст. науковці визнали важливим напрямом досліджень проблеми формування сильної держави. Питання, якими опікувалися вчені становили певне коло проблем, а саме: якою має стати держава ХХІ століття, які її основні риси, ціннісні характеристики. На думку дослідників, домінуючими мають стати моделі розвитку держави, глибоко інтегрованого в глобальний ринок, який вже існує в США, Європі, Японії, Китаї. Наприклад Ф.Фукуяма у своїй значній роботі «Кінець історії?» наголосив на перемозі лібералізму і ринкової капіталістичної економіки у всьому світі і, як наслідок цього, настання епохи «постісторії», аіснування «сильної держави» як тимчасову перешкоду на шляху до демократичного суспільства. Правда, після подій 11 вересня 2001 р. – напад на башти-близнюки в США – ознаменував перегляд світової політики й доцільності одностороннього поширення демократії, Ф.Фукуяма змінив свої погляди і запропонував інші погляди на державу, визнавши необхідність створення сильної держави.

В той же час, все більш набирають обертів інші погляди про те, що держава з її владою остаточно занепадає, з'являється новий тип держави – «корпорація – держава», яка характеризується розчиненням централізованої держави, яка поступається, з одного боку, системі дедалі дрібнішого місцевого самоврядування, а з іншого – наднаціональним утворам, економічним і політичним міждержавним союзам.

Отже настав час, визначитися щодо перспектив існування сучасної держави і зрозуміти проблеми, які найближчим часом стануть актуальними перед світом та Україною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам проблеми формуванню «сильної держави» присвячували свої дослідження такі зарубіжні вчені, як М. Маффесоллі [6], Ф. Фукуяма [12], Д. Стігліц, Д. Екерлоф та М. Спенс [11], а також вітчизняні П. Богуцький [1], Р. Войтович [2], В. Голубовська [3], Н. Дубовик та В. Пугач [5] та інші. Але й досі не існує визначення сильної держави, яке б могло задовольнити науковий загал.

Мета статті – дослідити основні характеристики поняття «сильна держава» та визначити основні параметри її існування в сучасному глобалізованому світі.

Виклад основного матеріалу. Ми спостерігаємо злам старої системи управління світом. Формуються нові зв'язки, правила та повноваження. В наявності політика нової адміністрації США щодо руйнування світового лібералізму та всіх центрів балансу: НАТО, ЄС, ООН, МВФ. На поверхню виліз неофашизм РФ з ідеєю відбудови російської імперії, намагання повернути свій вплив на країни, які в свій час входили в орбіту СРСР.

«Спроби створення таких інституцій (Ліга Націй, Організація Об'єднаних Націй), вочевидь, не є достатньо успішними, оскільки вони не дають відповіді на питання що робити, коли конфлікт виникатиме між найбільш потужними у воєнному відношенні силами. Адже для того, щоб їх приборкати, потрібно фактично розв'язати світову війну. На превеликий жаль, зміна людини на рівні моральних установок миролюбства є безплідною, оскільки миролюбний паціфіст

автоматично ризикує опинитись у ролі жертви того, хто нехтуватиме такою моральною нормою [4, с. 301-313].

Всі ці тенденції призводить до нестабільності в світі, порушення конфіденційності особистого життя, а також дестабілізації демократичних країн світу.

Ми зараз живемо в епоху «мутації» – перетворення епохи модернізму на епоху постмодернізму, і нам необхідно задуматися над механізмами, які є чинними для умов трансформації модерністської епохи на постмодерністську.

Проблеми побудови сильної держави почали вивчати ще в роки перебудови, в останні роки існування Радянського Союзу. Головною тезою того часу стала ідея побудови «соціалізму з людським обличчям», демократизації всіх сфер життєдіяльності суспільства. Тоді ж і виникла думка серед політичної еліти та партапаратників, які вважали демократичну державу апріорі слабкою: вона, мовляв, за природою своєю не зможе модернізувати суспільство. Тому, потрібно розбудувувати сильну державу з сильним апаратом насилля, контрольовану сильним управлінським апаратом, обмеженням демократичних свобод, диктатурою і повним (тотальним) контролем держави над усіма сферами життя суспільства. Та й тепер поняття «сильна держава» часто асоціюється з державою авторитарною, йтобто з такою, яка, задля досягнення певних цілей, прагне контролювати все суспільство в цілому і життя кожного громадянина зокрема. Отже, і в теоретичному, і в практичному плані проблема формування сильної держави і сьогодні лишається актуальною.

Наріжним каменем сильної держави Ф. Фукуяма визнає оптимальну систему державного апарату, збільшення його можливостей. Разом з тим, у роботі «Сильна держава. Управління та світовий порядок у XXI столітті» заперечується наявність єдиної моделі оптимальної організації. «Не варто дивуватися, – пише Ф. Фукуяма, що суспільне адміністрування унікальне і той чи інший досвід у цій сфері не підлягає широкому узагальненню» [15].

Розвиток держави, результативність економічних перетворень, згідно з Ф. Фукуямою, значною мірою залежить від сили держави. Сила в цьому контексті передбачає не лише здатність формулювати та втілювати політичні курси, створювати закони, але й здійснювати ефективно адміністрування зі зведенням до мінімуму бюрократизму, контролювання корупції та хабарництва, підтримання високого рівня прозорості і відповідальності урядових установ [15]. Тільки сильна держава здатна ефективно вирішувати проблеми сучасного життя. Тільки сильна держава може протистояти розмиванню національно державної ідентичності, яка пов'язана з сучасними процесами глобалізації.

Отже, підсумовує Ф. Фукуяма, «емпіричний зв'язок між демократією і розвитком залишається складним і неоднозначним: його не можна засновувати ані на авторитарній системі, ані на демократії як стратегії росту» [15, с. 57].

За сучасних умов, наголошують Н. Дубовик та В. Пугач «...надзвичайного ускладнення і неоднозначності геополітичної ситуації, розпорошеності політичних сил всередині, коли важко визначити правильну стратегію розвитку, побудова сильної, дієздатної держави – це єдиний позитивний сценарій, так званий імператив національного розвитку України. Відмова від нього призведе до вкрай негативних наслідків для майбутнього країни, що межують з національним крахом. Іншими словами, мова йде про вибір: або Україна стане сильною, або вона просто зникне зі

світової арени як значимий геополітичний, національно-державний та соціально-економічний суб'єкт [5, с. 12].

Якщо держава не зможе вжити ефективних заходів із нейтралізації загроз, агресії РФ, яка намагається знищити її етнічно-національну культуру та замінити її власною культурою, це може призвести до втрати суверенітету держави. Великою мірою це може бути зумовлене зниженням рівня функціонування політичної системи до критичного через зовнішні та внутрішні конфлікти.

Адже колективна ідентичність виступає в вигляді комплексу уявлень, що утворюють узгоджену солідарну мотивацію індивідуальної та групової поведінки, виявляється основою національно-державного рівня ідентичності.

Для неї повинні зберігатися впізнаванні національні і державні символи, які прагнуть витіснити символи глобалізації, інформаційного простору і масової комунікації. Важливим фактором збереження в соціальній поведінці архетипових рис національної самосвідомості залишаються традиції, які активуються державною владою.

Для сильної держави вирішувана і проблема формування нових ідентифікаційних орієнтирів, коли периферійні регіони намагаються реалізувати свої претензії на культурну і цивілізаційну самобутність. Таким чином, перед сучасною державою стоїть проблема утвердження національної і регіональної ідентичності як форми самозбереження в умовах глобалізації та інформатизації суспільства [9].

Дослідники, цього нового поняття по різному підходять до визначення основних рис «сильної держави».

Так, П. Богущкий уважає, що сильна держава – це перш за все «інституційно-функціональна реальність», що має пріоритетне значення для забезпечення національної безпеки...

«Сильна держава підтримує усю систему правового забезпечення національної безпеки у стані функціональної придатності на основі якісних правових показників, що однаковою мірою важливо як для самої систем правового забезпечення національної безпеки, так і для встановлення, підтримання правил комунікації, взаємодії системи правового забезпечення національної безпеки з іншими соціальними системами та окремими акторами [1].

Важливе значення у сприйнятті сильної держави набувають ознаки легітимності та стійкості держави, на чому особливо акцентує увагу Ю. Оборотов, звертаючи увагу на проблеми статичності і динаміки сучасної держави [10, с. 6-13].

Стосовно механізму забезпечення стабільності і стійкості держави Р. Стиль пише: «Добре відомо, що монархія, коли її підкупають, вироджується в тиранію, аристократія – в олігархію, а демократія схильна до заворушень і безпорядків. І тому, аби усунути небезпеку, до якої може призвести кожна з них окремо, винайшли змішану форму правління, що означає правління короля, лордів, громад» [12, р. 114]

Аналізуючи дослідження американських вчених Нобелівських лауреатів Д. Стігліца, Д. Екерлофа та М. Спенса, до критеріїв «сильної держави» слід віднести «позбавлені краху держави» та «позбавлені краху ринки» [13].

Віднайти такі держави на карті світу, дотримуючись критеріїв, запропонованих дослідниками, практично не можливо, справедливо зауважує Р. Войтович, оскільки на тому чи іншому історичному етапі та чи інша держава світу мала і крах своєї державності, а також і цілком ймовірний крах економічної

сфери. Тут скоріше за все критерієм «сили» такої держави є потенціал виходу із кризових ситуацій – чим мобільніше та ефективніше вона із нього вийде, тим «сильнішою» вона є, а тим самим і більш ефективною є її державно – управлінська система [2].

У контексті розгляду сутності «сильної держави», це те, що має бути покладене в основу такої соціальної організації – однозначно мають бути покладені загальноцивілізаційні цінності, які визначаються загальнолюдськими. До таких, зокрема, традиційно належать «обов'язок, дисципліна, відповідальність».

Не можна не погодитися з думкою Ф. Фукуями, що мистецтво побудови держави стає сьогодні ключовою складовою національної сили [13, с. 200], особливо з огляду на процеси глобалізації та всеосяжного економічної кризи. Підкреслимо, що слабка держава – це реалія сучасного державного розвитку.

Адже колективна ідентичність виступає в вигляді комплексу уявлень, що утворюють узгоджену солідарну мотивацію індивідуальної та групової поведінки, виявляється основою національно-державного рівня ідентичності.

Для неї повинні зберігатися впізнаванні національні і державні символи, які прагнуть витіснити символи глобалізації, інформаційного простору і масової комунікації. Важливим фактором збереження в соціальній поведінці архетипових рис національної самосвідомості залишаються традиції, які активуються державною владою [9, с. 9-11].

З точки зору сучасної філософії, основою будь-якого сучасного суспільства є поява індивідуальності як явища. «Зараз цінується лише те, що має конкретну прагматичну користь», – наполягає відомий французький соціолог М. Маффесолі. І в цьому в якійсь мірі проявляється колишня суть вертикальної структури модернізму. Ключові слова для розуміння і сприйняття модернізму – централізація, технократія і бюрократія. Дуже поширений погляд тої епохи, що народ – це дитина, а дитину потрібно виховувати. «Я уважаю, – визначає М. Маффесолі, – що такий погляд уже повністю себе вичерпав. Але, будьмо реалістами і чітко зрозуміємо, що він і далі має місце і реалізується в будь-якому колі офіційних осіб суспільства. І зараз дедалі більше стає помітним відрив розуміння керівними колами суспільства своєї місії від розуміння ролі і погляду на розвиток суспільства з боку молодого покоління» [7].

Сучасне суспільство вже зараз розвивається в такій логіці: я слікую своїй думці, а не просто декартівської тези «я думаю – значить, я живу (існую)». Мое визначення постмодерної епохи, продовжує свою думу М. Маффесолі, – це середина між архаїзмом і технологічним розвитком, племенами та Інтернетом. Сьогодні 70 відсотків того, чим наповнений простір Інтернету, – це філософські публікації, філософські публіцистичні роздуми, обміни між групами. І це можна коротко згрупувати в такий термін – почуття приналежності. І тут ми можемо спостерігати ілюстрацію того, як з вертикальної моделі суспільство переходить в горизонтальну. І ключові терміни, які визначають сьогоднішній суспільний розвиток, це – співробітництво, обмін, вміння поділитися, взаємозв'язок і взаємодія.

«Є два можливі сценарії суспільного розвитку – варварство, повернення до Середньовіччя або те, я що називаю словом «синестезія» – це здатність відчувати все, відчувати глобально і вибрати дію, яку я чинитиму на це глобальне. Синестезія суспільного тіла полягає в тому, щоб узгодити інтереси тих груп, які утворилися і утворюються в сучасному суспільстві, до норм, які вже виробила традиція,

політична і соціальна культура. Але я наголошую на слові «навчитися», навчитися узгоджувати і розуміти, чути один одного. Навчитися – передбачає негладкий шлях, будуть випробування. Отже, зрозуміло, що є побоювання – чи не повертаємося ми до варварського світу? Але ж маємо вибір – чи варварство чи синестезія. Я, як то кажуть, б’юся об заклад, що ми все-таки йдемо в напрямку синестезії», – підсумовує свої думки М. Маффесолі [7].

Таким чином, ми приходимо до певного парадоксу. З одного боку, з часів отримання Україною незалежності найбільш популярною була теза про побудову сильної держави. Усі, від політичної еліти до пересічних українців, заявляли, що країні необхідна сильна держава. На практиці сильна держава виявилася не сильною, а силовою, в якій жорстко регламентуючи, контролюючи й водночас обмежуючи прояв будь-яких форм соціальної активності, громадська активність стають частиною державної політики, в якій влада виконує роль державного цензора. А, з іншого боку, образ сучасної держави транслює розповсюджену ілюзію, начебто громадянин здатний тримати в руках, контролювати чи змінювати державу, використовуючи існуючі демократичні інститути і систему народовладдя.

Тому, підсумовуючи роздуми М. Маффесолі, маємо наголосити на небезпеку, на яку може очікувати сучасна держава та суспільство – це формування, розвиток, а в певних сферах вже існування держави – корпорації [7].

Сучасний етап розвитку держав призвів до так званого поняття «інфляції влади», яку можна охарактеризувати як:

- œ перевищення кількості представників влади і владних повноважень над чисельністю населення і правами громадян;
- œ необґрунтований зростання бюджетних і корпоративних витрат на бюрократію;
- œ посилення концентрації капіталу в руках олігархії;
- œ падіння ефективності управління суспільством і економікою;
- œ зростання асоціальних проявів, криміналізація;
- œ зниження культурного й освітнього потенціалів суспільства;
- œ зниження народонаселення і погіршення генофонду [9, с. 9].

Формується погляд на державу, суспільство та людину навколо декількох ключових тверджень про «нову еру»:

- œ організація економічних відносин зазнала перетворення;
- œ змінюється політична практика разом із суспільствами, де її застосовують;
- œ держава стає прозорою, але й життя громадянина стає абсолютно прозорим. Кожну мить його життя супроводжують численні служби відеоспостереження, а то й абсолютно добровільно громадянин робить дописи на сторінках соціальних мереж – нових аренах громадянського буття, де, можливо, ми незабаром будемо і балотуватися, і голосувати, і заявляти протести, і споживати держпослуги [14];
- œ людина є джерелом інформації та її споживачем – отже, і нові можливості розвитку суспільства, і нові ризики пов’язані з людиною, її життям і діяльністю;
- œ в процесі глобалізації втрачається національна ідентичність. Основним протиріччям і рушійною силою розвитку нового суспільства, заснованого на мережевих структурах, є протиріччя між глобалізацією світу й ідентичністю конкретної спільноти. Виникають співтовариства, які об’єднуються навколо

ідентичності опору. Цей опір спрямовано проти основної тенденції розвитку сучасного суспільства – глобалізації [3, с. 101].

Сьогодні держава з важкістю зберігає свою національну ідентичність, адже транснаціональні корпорації руйнують сформовану державну систему; різка мобільність населення, що підсилюється.

Дуже серйозні проблеми для держави пов'язані зі сферою інформації. Популярна метафора про Інтернет як публічну сферу часто ігнорує темна сторона цього формулювання. При обговоренні структурних перетворень в громадській сфері, Ю. Габермас уточнив, що хоча ринок допоміг створити початковий простір для громадянської активності, він також постійно загрожував забарвленням знищити державні сфери шляхом приватизації» [16]. Персональні дані стають цінним товаром в світі, тому виникає питання: ким будуть користувачі – хазяями або рабами на цифрових платформах [8]?

Великі корпорації охопили практично всі сфери діяльності: онлайн-торгівлю (Amazon, Alibaba, eBay), соціальні мережі (Facebook), онлайн-рекламу (Facebook, Google), розробку та програмне забезпечення (Apple, Microsoft), стрімінг (Apple, Netflix), Google, банкінг (Paypal, Apple, Amazon). Ці компанії контролюють не тільки багатство, але й мають глибинні знання про мільярди людей і вплив на їхнє життя (через дані та алгоритми). Їхня фінансова міць також перетворюється на політичний вплив – через лобізм чи навіть надання критично важливої інфраструктури урядам. BigTech-компанії мають найважливіші активи, які дозволяють впевнено говорити про їх міць.

По-перше, це дані. Сучасні технологічні компанії виростили з різних галузей, але здебільшого їх поєднує одне – їхній початковий бізнес пов'язаний із купівлею-продажем товарів та послуг. Будь то електронна комерція, телекомунікації чи реклама. Тому BigTech-фірми мають цей величезний багаж знань про комерційні переваги своїх клієнтів – ні в кого таких даних більше немає ні за типом, ні за обсягом.

По-друге, BigTech-фірми не просто мають дані, а ще й вміють ці дані аналізувати. Вони інвестували в аналітику дуже багато грошей і сил.

По-третє, це величезний ресурс, виражений у грошах та талантах. Основні бізнеси BigTech – це найчастіше так звані Cash cow, що забезпечує їм великий потік грошей. А їхня репутація та бренд дозволяють залучати найкращих людей за великі гроші. Мало хто може з ними у цьому змагатися [11].

Крім того, малі бізнеси або навіть творці контенту, що залежать від цих платформ, можуть розглядатися як васали – вони зберігають певну автономію, але зрештою змушені складати присягу на вірність (тобто дотримуватися правил платформи і віддавати частину доходу), щоб вижити. Наприклад, невеликий онлайн-продавець є васалом Amazon: він залежить від «землі» Amazon (сайту та логістики) для доступу до клієнтів і в обмін платить комісії та дотримується політики платформи.

Уявлення про те, що в світі, що глобалізується, існує вільна конкуренція, що стимулює інновації, яка знижує ціни і приносить користь споживачеві, – це не більше ніж ілюзія. Насправді продукти харчування, ліки, інформація – все те, що використовується кожною людиною щодня, контролюється кількома інвестиційними фірмами.

Так, наприклад, найбільші американські інвестиційні фонди Vanguard Group і BlackRock сконцентрували у своєму портфелі стратегічно значущі інвестиції у

всіх компаніях, що представляються як гіганти ІТ-сектору, фармацевтики, інформації, кіноіндустрії, продуктів харчування, технологій, транспорту, автопрому тощо.

Критики дорікають BlackRock в тому, що він підриває конкуренцію шляхом володіння акціями конкуруючих компаній (через відсутність дійсної конкуренції ціни стають вищими), стирає кордони між приватним капіталом і державними справами, торгує боргами, які він сам же і створює.

Загалом BlackRock бере участь у глобальному проекті під назвою «Велике перезавантаження» (The Great Reset), анонсованим Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) та детально викладеним у книзі президента ВЕФ Клауса Шваба «COVID-19: The Great Reset». Клаус Шваб запропонував концепцію «капіталізму зацікавлених сторін» на протигагу колишній доктрині «чиказької школи» та її ідеолога Мілтона Фрідмана – «акціонерного капіталізму», згідно з якою єдиною відповідальністю компанії є максимізація прибутку. Глобальний ідеологічний зміст концепції «капіталізму зацікавлених сторін» полягає в тому, що якщо корпорації більше не будуть думати виключно про досягнення прибутку, буквально за будь-яку ціну, то уявлення про них у суспільній свідомості зміниться – корпорації постануть як джерело добра, справедливості та компетенції, на відміну від уряду, який не дбає про населення і постійно заводить ситуацію в кризу. Отже, необхідність передачі контролю за державною політикою корпораціям має стати очевидною і неминучою [14].

Фактично великі корпорації встановлюють свої правила (правила користування сервісом), здійснюють власне правосуддя (банк акаунтів, модерація контенту) і впроваджують механізми «приватного» регулювання, які часто виходять з-під контролю держави. Користувачі (або працівники) рідко можуть оскаржити рішення платформи в суді, оскільки бізнес-модель та інструменти правозастосування у гігантів вже прописані в угодах користувача. Це підриває класичні принципи демократичного контролю та державного регулювання, посилюючи роль «корпоративного суверенітету».

Висновки і пропозиції. 1. Держава в умовах глобалізації та цифровізації, залишається головним учасником міжнародних відносин, хоча і змушена буде поступитися багатьма своїми позиціями; вплив інших недержавних учасників примусить державу змінити манеру здійснення влади, з'явиться ще більше проблем, які держава не зможе вирішувати самостійно; недержавні структури будуть усе активніше конкурувати з державою; державна влада дедалі частіше делегуватиме свої повноваження недержавним утворенням [6, с. 670-671].

Сучасні держави виявляється здатним нести в собі компоненти традиційних форм держави в їхньому поєднанні з новими інтегративними та ієрархізованими зв'язками, у яких відбувається сучасне державне буття.

2. В той же час, в прогнозах розвитку держав недалекого майбутнього проглядається тренд розчинення централізованої держави, посилюються процеси децентралізації, а, з розвитком транснаціональних корпорацій, з появою яких національні держави втрачають можливості домінуючого впливу на вирішення стратегічних питань власного економічного розвитку, виникнення наддержавних міжнародних органів та організацій, що поступово перебирають на себе функції держави, обумовили виникнення та існування серйозних проблем для безпеки держави.

3. «Інфляція» державної влади відкриває дорогу для формування корпоративної держави. По суті, під впливом глобалізації складається нова ринкова державність, на відміну від давно існуючих «націй-держав» з'являється поняття «корпорація–держава». Попри свою дискусійність і суперечливість, концепція «корпорація – держава містить чимало положень, які вимагають ґрунтовного дослідження і всебічного обговорення на шпальтах наукових видань [9].

4. Якщо державні інституції не встигнуть адаптуватись, корпорації можуть стати головними постачальниками квазідержавних послуг, (наприклад, приватні компанії зможуть взяти на себе освіту (ШІ-тьютори замість шкіл), безпеку (ШІ-спостереження та дрони замість поліції) або навіть правосуддя (алгоритмічний арбітраж замість судів), не кажучи вже про соціальні послуги. Зазначимо, що приватний ШІ може замінити функції держави, що вказує на можливість формування паралельних систем управління, що базуються на технологіях. У крайньому варіанті до 2040 року світ може мати такий вигляд: кілька мегакорпорацій керують економікою та сервісами на основі ШІ, тоді як держави або маргіналізовані, або щільно співпрацюють з корпораціями. В окремих людей практично не залишається вибору, окрім як жити за правилами та алгоритмами, встановленими «ШІ-феодалами».

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Богуцький П. Сильна держава у системі правового забезпечення національної безпеки. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d4a25140-e78a-4244-a05c-dcfd443317e9/content>.
2. Войтович Р. Особливості формування «сильної держави в умовах глобалізації URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/voitovych_osoblyvosti.pdf.
3. Голубовська В.С. Інформаційне суспільство: можливості, проблеми та перспективи розвитку. *Інформація і право*. 2013. № 2(8). С.101.
4. Деркач В. Л. Філософія майбутнього. Глобальні проблеми сучасності: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2019.
5. Дубовик, Н. Пугач В. Феномен сильної держави: теоретичні аспекти практичних проблем. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2010. Вип. 3(7). С. 12.
6. Кремень Т. В. Нова роль держави як головного носія суверенітету в умовах глобалізації. *Держава і право: Зб. наук. праць / Ін-т держави і права ім. Корецького НАН України*. К., 2002. Вип. 21. Юридичні і політичні науки. С. 670-671.
7. Маффесолі М. Погляд, що народ – це дитина, яку потрібно виховувати, повністю себе вичерпав. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2252920-misel-maffesoli-francuzkij-sociolog.html>.
8. Mazzucato М. Як запобігти наступу цифрового феодалізму. URL: <https://www.project-syndicate.org/commentary/platform-economy-digital-feudalism-by-mariana-mazzucato-2019-10>.
9. Оборотов Ю. Інфляція влади та права як індикатори слабкої держави. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2010. Т. 9. С. 89-97. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponyua_2010_9_11.

10. Оборотов Ю. Сучасна держава: від образу до реалій. *Юридичний вісник*. 2014. № 6. С. 6-13.
11. Петрова А. Що таке BigTech і чим він відрізняється від FinTech. URL: <https://hightech.plus/2021/07/05/chto-takoe-bigtech-i-chem-on-otlichaetsya-ot-fintech>.
12. Steele R. *The Englishman*. London, 1955. P. 114.
13. Spence M.A, Akerlof G.A. and Stiglitz J.E. Interview with the 2001. Laureates in Economics. URL: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/2001/akerlof-spence-stiglitz-interview-transcript.html.
14. Філімонова Г. Інвестиційні гіганти США Vanguard Group та BlackRock на шляху встановлення глобальної олігополії. URL: <https://panor.ru/articles/investitsionnye-giganty-ssha-vanguard-group-i-blackrock-na-puti-ustanovleniya-globalnoy-oligopolii/84454.html#>.
15. Фукуяма Ф. Сильна держава. Управління та світовий порядок у XXI столітті. URL: <https://magicbook.com.ua/uk/product-324464.html>.
16. Habermas Y.U. *Postmetaphysical Thinking / Spirit and Letter*. 2011. 280 p.
17. Шульман Є. Майбутнє держави і держава майбутнього. URL: <https://3бруч.htm/node/48241>.

REFERENCES

1. Bohutskyi, P. (n.d.). *Sylna derzhava u systemi pravovoho zabezpechennia natsionalnoi' bezpeky*. Retrieved from <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d4a25140-e78a-4244-a05c-dcfd443317e9/content> [in Ukrainian].
2. Voytovych, R. (n.d.). *Osoblyvosti formuvannia «sylnoi derzhavy v umovakh hlobalizatsii*. Retrieved from https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/voitovych_osoblyvosti.pdf [in Ukrainian].
3. Holubovska, V. S. (2013). Informatsiine suspil'stvo: mozhlyvosti, problemy ta perspektyvy rozvytku. *Informatsiia i pravo*, 2(8), 101 [in Ukrainian].
4. Derkach, V. L. (2019). *Filosofii maibutnioho. Holobni problemy suchasnosti: navch. posib*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
5. Dubovyk, N., & Puhach, V. (2010). Fenomen sylnoi derzhavy: teoretychni aspekty praktychnykh problem. *Vysnyk NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiologiia. Pravo*, 3(7), 12 [in Ukrainian].
6. Kremen', T. V. (2002). Nova rol' derzhavy yak holovnoho nosiia suverenitetu v umovakh hlobalizatsii. *Derzhava i pravo: Zb. naukovykh prats / In-t derzhavy i prava im. Korets'koho NAN Ukrainy*, 21, 670-671 [in Ukrainian].
7. Maffesoli, M. (2017). Pohliad, shcho narod – tse dytyna, iaku potribno vykhovuvaty, povnistiu sebe vycherpav. *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2252920-misel-maffesoli-francuzkij-sociolog.html> [in Ukrainian].
8. Mazzucato, M. (2019). Yak zapobihaty nastupu tsyfrovoho feodalizmu. *Project Syndicate*. Retrieved from <https://www.project-syndicate.org/commentary/platform-economy-digital-feudalism-by-mariana-mazzucato-2019-10> [in English].
9. Oborotov, Yu. (2010). Inflitsiia vlady ta prava yak indykatory slabkoi' derzhavy. *Naukovi pratsi Natsional'noho universytetu «Odes'ka iurydychna akademiia»*, 9, 89-97. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponyua_2010_9_11 [in Ukrainian].

10. Oborotov, Yu. (2014). Suchasna derzhava: vid obrazu do realii. *Iurydychnyi visnyk*, 6, 6-13 [in Ukrainian].
11. Petrova, A. (2021, July 5). Shcho take BigTech i chym vin vidrizniaietsia vid FinTech. *HighTech Plus*. Retrieved from <https://hightech.plus/2021/07/05/chto-takoe-bigtech-i-chem-on-otlichaetsya-ot-fintech> [in Ukrainian].
12. Steele, R. (1955). *The Englishman*. London, 114 [in English].
13. Spence, M. A., Akerlof, G. A., & Stiglitz, J. E. (2001). Interview with the 2001 Laureates in Economics. *Nobel Prize*. Retrieved from http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/2001/akerlof-spence-stiglitz-interview-transcript.html [in English].
14. Filimonova, H. (n.d.). Investytsiini hihanty SSHA Vanguard Group ta BlackRock na shliakhu vstanovlennia holovnoi' olihopolii. *Panorama*. Retrieved from <https://panor.ru/articles/investitsionnye-giganty-ssha-vanguard-group-i-blackrock-na-puti-ustanovleniya-globalnoy-oligopolii/84454.html#> [in Ukrainian].
15. Fukuyama, F. (n.d.). *Sylna derzhava. Upravlinnia ta svitovyi poriadok u XXI stolitti*. Retrieved from <https://magicbook.com.ua/uk/product-324464.html> [in English].
16. Habermas, Y. U. (2011). *Postmetaphysical Thinking / Spirit and Letter* (280 p.) [in English].
17. Shul'man, Ye. (n.d.). Maibutnie derzhavy i derzhava maibutnioho. *Zbruch*. Retrieved from <https://36pуч.htm/node/48241> [in Ukrainian].